

”Inn i Ringen”

Et musikkpedagogisk utviklingsprosjekt i en flerkulturell barnehage

Mirjam Dahl Bergsland og Knut Kvaran

Sammendrag

Med bakgrunn i prosjektet ”Inn i Ringen – et musikkpedagogisk utviklingsprosjekt i en flerkulturell barnehage”, tar artikkelforfatterne for seg hvordan man gjennom sang og musikk kan skape et inkluderende fellesskap i en flerkulturell barnehage. Med et postkolonialt perspektiv på barnehagens praksis vil artikkelforfatterne belyse hvordan man kan bruke musikk i barnehagen for å gi rom til marginaliserte identiteter og kunnskaper, og skape inkluderende fellesopplevelser i barnehagen. Artikkelen presenterer et prosjekt der målet var å fremme et mangfoldsperspektiv og fellesskap ved å ta utgangspunkt i alle barnas kulturelle bakgrunn. I artikkelen drøftes utfordringer knyttet til bruk av musikk i en flerkulturell sammenheng ut fra at man i en globalisert verden, der musikk har blitt tilgjengelig på en ny måte, bør utfordre etablerte forestillinger om musikkultur og tilhørighet, og være forsiktig med å knytte tradisjonsmusikk i for sterk grad til minoritetsspråklige barns tilhørighet.

Ringen barnehage

Saupstadringsen barnehage ligger i det område i Trondheim med høyest andel minoritetsspråklige. Det bor ca. 14000 mennesker i området og ca. 13 prosent av beboerne har ikke-vestlig bakgrunn (Trondheim Kommune 2011). Saupstad skole, som er en av byens mottaksskoler har til en hver tid mellom 20–30 nasjonaliteter representert blant elevene. Ringen barnehage er fokusbarnehage i Sør-Trøndelag fylke for NAFO (Nasjonalt senter for

^R Artikler merket med bokstaven R har vært gjenstand for ekstern referee-vurdering.

flerkulturell opplæring). Det innebærer at de har et særlig ansvar for å ta imot henvendelser og besøk som er knyttet til arbeid med kulturelt mangfold i barnehagen. Barnehagen er en 5-avdelings kommunal barnehage som i perioden prosjektet ble gjennomført hadde 86 barn. 47 av disse var minoritetsspråklige. Det er ansatt minoritetsspråklige førskolelærere og assistenter på samtlige av avdelingene. Vårt prosjekt ble gjennomført på avdelingen Brumle hvor 12 av de 18 barna hadde minoritetsspråklig bakgrunn. Språkene som var representert på avdelingen var: kurmanchi, sorani, tamil, bosnisk og norsk.

Kort beskrivelse av prosjektet

”Inn i Ringen” ble gjennomført høsten 2008 og våren 2009. I oppstarten av prosjektet hadde vi møter med barnas foreldre og ansatte ved avdelingen. På disse møtene spurte vi foreldrene om de husket noen sanger fra egen barndom, og hvilken musikk og sanger som ungene hørte på hjemme. Vi spurte videre om de ville dele disse med oss. Materialet vi fikk inn besto av cd-er, noter og tekster. Noen av mødrene ville også komme i barnehagen og lære bort tradisjonelle danser. Det innsamlede materialet ble utgangspunktet for innholdet i 30 samlingsstunder, en cd med innspilling av 13 sanger og tilhørende sanghefte. Innholdet i samlingsstundene i prosjektet besto av sanger, musikk og danser fra barnas, de ansattes og våre egne kulturbakgrunner: norsk, tamilsk, bosnisk, kurdisk-tyrkisk kurmanchi og kurdisk-irakisk sorani, vietnamesisk, og sanger som tradisjonelt brukes i barnehagen. Flere av mødrene deltok på samlingene med sanger og danser de ville dele med oss. Prosjektet ble avsluttet med en konsert for alle barna i barnehagen, ansatte og foreldre ved avdelingen Brumle.

Teoretiske perspektiver

Et mangfoldsperspektiv på flerkulturelt arbeid i barnehagen handler om å ivareta barnehagens mylder av ulike kulturelle uttrykk som inkluderer alle. Selv om det i mange sammenhenger har skjedd en positiv endring i form av større aksept og anerkjennelse av mangfold, er marginalisering og usynliggjøring hverdagen for mange mennesker med minoritetsbakgrunn (Andersen 2002). Seeberg har i sitt doktorgradsarbeid gjort en studie på hvordan to skoleklasser framstår i et flerkulturelt samfunn og funnet ut at jo

mer ulikhet det er mellom lærernes og foreldrenes oppfatninger og verdier, dess mindre sannsynlighet er det at foreldrene får innflytelse (Seeberg 2003). Studien er gjort i skolen, men ifølge Gjervan, Andersen og Bleka (2006) kan man ikke se bort fra at de samme tendenser gjør seg gjeldene i barnehagen. Det er store forskjeller mellom norske barnehager, men innhold og arbeidsmetoder er i stor grad basert på norske tradisjoner. Etniske norske førskolelærere, assistenter og fagarbeidere blir gjerne premissleverandører av kunnskap og erfaringer knyttet til barnehagens innhold og arbeidsmåter (Gjervan 2006). Dette kan dreie seg om en manglende bevissthet i forhold til den pedagogiske praksisen i barnehagen. Eksempler på dette kan være at et mangfoldsperspektiv ikke er implementert i barnehagens planer og dokumenter, at det er lite synliggjøring av mangfoldet, at barnehagen ikke tar hensyn til foreldres ulike erfaringer og kunnskap om barn og barneoppdragelse, og at foreldre med minoritetsbakgrunn ikke får samme mulighet for innflytelse på det pedagogiske arbeidet som foreldre med majoritetsbakgrunn. Barnehagene blir monokulturelle heller enn multikulturelle, noe som tyder på at det vestlige hegemoniet er dominerende (Andersen 2002: 125). En manglende bevissthet rundt den pedagogiske praksisen i barnehagen kan føre til en barnehage der bare noen aktører får gjennomslag for sine erfaringer og kunnskap, noe som gir dem et maktmessig overtak. Definisjonsmakt kan være et treffende begrep for dette fenomenet. Filosofen Foucault skriver om hvordan ethvert samfunn har sitt regime av sannheter, sin sanne hovedpolitikk:

Det vil si de typene diskusjoner som blir akseptert og fungerer som sanne, de mekanismene og øyeblikkene som setter en i stand til å skjelne mellom sanne og usanne påstander – de måtene hver av dem er godtatt på, teknikkene og prosedyrene som anses som riktige når det gjelder å finne fram til sannheten, og statusen til dem som har fått i oppgave å fortelle hva som skal være sant. (Foucault 1980a: 131)

Slike diskusjoner kan ses på som diskurser fordi de er nært knyttet til rådende forestillinger i et samfunn og til begreper knyttet til makt. De vil derfor få en avgjørende betydning for hvem som sitter i posisjon til å fortelle hva som er viktig, uviktig, sant og usant. Foucault diskuterer en kilde til makt, som er av språklig art. Denne makten ligger implisitt i måten vi former begreper, snakker og tenker om verden på. Dette kaller han ”diskurser” (Foucault 1972). Noen diskursive praksiser har en mer utpreget

hegemonisk posisjon, blant andre de som hovedsakelig tilhører majoritetsbefolkningen. Diskursiv praksis kan forklares som en *utøvelse av diskurs*. Å utøve eller å praktisere en diskurs innebærer sosial praksis som påvirker og former den sosiale verden. Diskurs er tett forbundet med forskjellige teorier om makt, hvor det å kunne definere diskursen ofte sidestilles med det å definere virkeligheten selv (Winther Jørgensen & Phillips 1999). I barnehagen vil slike diskurser ha innflytelse på det pedagogiske arbeidet, i barnehagens plandokumenter, i møte med foreldre og barn, og dermed få betydning for hvordan barnehagen synliggjør og anerkjenner kulturelt mangfold. Både i små og store sosiale system vil de som har meningsovertaket prøve å grunnfeste det, bl.a. gjennom å forklare at de rådende synene og ordningene er best, og å rettferdiggjøre dem på ulike måter. På denne måten skapes et skille mellom ”vi” og ”de andre”, der vestlige standarder betraktes som universelle. Et fokus på vestlige standarder som universelle og konstruksjoner av ”de andre” som forskjellig fra oss bidrar til å bekrefte deres annerledeshet og vår unikhhet. Ifølge Kibsgård & Husby (2009) vil underliggende strukturer som opprettholder skillet mellom ”vi” og ”de”, bidra til å skape barrierer, heller enn å forene (Kibsgård & Husby 2009).

Saids bok *Orientalism* (1978) er av mange sett på som referansepunkt for postkolonial teori. Boka er Saids hovedverk og har gitt et viktig bidrag til postkoloniale studier. Said argumenterer for at Vesten har skapt et skille mellom seg og ”den andre”, hvor ”den andre”, orientaleren, fremstår som en stereotyp. Saids hovedpoeng er at bildet som Vesten har skapt av det som er utenfor, er en konstruksjon som ikke er basert på fakta eller kunnskap. Vesten skaper ”det andre”, det som er utenfor, i sitt eget bilde. Ifølge Gandhi (1998), retter postkoloniale studier sin kritikk mot det kulturelle hegemoniet i Vesten, i et forsøk på å gi verdi til kunnskap og representasjoner fra den ikke-vestlige verden.

Postkolonial kritikk kan ifølge Rhedding-Jones (2005) beskrives som et etisk forsøk på å konstruere dekoloniserende praksis. I et koloniale maktforhold er det de dominerendes stemme som blir privilegert. Innenfor postkolonial teori er det derfor et mål å gi stemme til de dominerte gruppene i dette maktforholdet. Dekoloniserende praksis handler om en praksis som ikke undertrykker ved å marginalisere kunnskaper, interesser og erfaringer. En konsekvens av dette er å forsøke å se verden fra de marginaliserte gruppenes perspektiv. Den svenske sosiologen Mulinari uttrykker et slikt syn, idet hun argumenterer for at forskere bør ta utgangspunkt i marginaliserte gruppers livserfaringer, fordi deres erfaringer historisk sett har blitt ekskludert ”från den sosiologiske diskursen om vad et samhälle är och

vad som är en relevant vetenskaplig fråga” (sitert i Hjelde 2006: 14). I et postkolonialt perspektiv kritiseres den europeiske vitenskapen for å universalisere det som i virkeligheten er et lokalt, vestlig perspektiv. Universaliseringen av det vestlige perspektivet skjer ikke som åpen argumentasjon for at det vestlige perspektivet er det beste, men gjennom usynliggjøring av andre mulige perspektiver naturaliseres det vestlige perspektivet som universelt – og det eneste mulige (Hjelde 2006).

Et viktig poeng innen postkolonial kritikk er å tilby en kritisk holdning til det vestlige hegemoniet innenfor vitenskap og tenkning generelt, og å tilby flere alternativer enn de som dominerer feltet. Vi mener det er viktig at barnehagen åpner opp for andre innfallsvinkler til det pedagogiske arbeid i barnehagen, enn det som bare er basert på norske tradisjoner. I vårt prosjekt handler det om å gi rom for marginaliserte identiteter, kunnskaper, opplevelser, erfaringer og interesser. Et mål for vårt prosjekt var å gi en stemme til ”de dominerte grupper”, samtidig som vi ikke ønsket at framstillingen av barn og foreldre med minoritetsbakgrunn som ”de andre” skulle være sentral. Når vi bruker betegnelsen ”vi” handler det om et ”inkluderende vi”, dvs alle barn og foreldre i barnehagen uavhengig av bakgrunn. Et mangfoldsperspektiv på flerkulturelt arbeid i barnehagen handler om å ivareta barnehagens mylder av ulike kulturelle uttrykk som inkluderer alle, også barn og voksne med majoritetsbakgrunn. Ifølge Kibsgård & Husby (2009) vil en barnehage eller skole som klarer å legge til rette for at gruppen eller klassen er et ”vi”, uansett hvor elevene kommer fra, skape et lærings- og utviklingsrom som i større grad avspeiler det man kan kalle norsk kultur.

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2006) står det at et av formålene med barnehagens samfunnsmandat er å skape et miljø med et *inkluderende* felleskap med plass til det enkelte barn. I denne artikkelen har vi valgt nettopp å bruke begrepet *inkludere*, å ”ta med”, ”innbefatte”. Vi kunne også ha brukt begrepet *integrere*, å ”innlemme i et hele”, ”innarbeide”, men vi mener at begrepet *inkludere* i høyere grad signaliserer at dette skjer i et møte der begge ”parter” må gi av seg selv. For oss ligger det en vesentlig forskjell i disse to begrepene. Man kan bli integrert i et samfunn uten at man føler seg eller er inkludert. Man kan si at integrering er en prosess, mens inkludering er en tilstand hvor man opplever at samfunnets muligheter er åpne for alle, uansett forskjellige behov.

I vårt prosjekt var grunntanken ”den inkluderende barnehagen” der alle som var en del av barnehagen skulle få mulighet for deltakelse, et ”fel-

les vi”. Ekte deltaking er noe annet enn å være tilskuer. Det forutsetter at en er i stand til å gi et bidrag til det beste for fellesskapet, og at en er i stand til og får lov til å nyte fra det samme fellesskapet, begge deler ut fra den enkeltes forutsetninger. Gjennom dette prosjektet ønsket vi å bidra til å skape en inkluderende arena der alle skulle få muligheten til å bidra og der sang og musikk skulle stå sentralt. I det pedagogiske arbeidet med barn med minoritetsbakgrunn, er det en styrke å ta utgangspunkt i det som er felles. Musikk er noe som finnes i alle kulturer, og bruk av musikk vil således danne en god ramme for utvikling av et inkluderende fellesskap i barnehagen.

Metode

”Inn i Ringen” var et utviklingsprosjekt som gikk over en lengre tidsperiode. Som ledere av prosjektet deltok vi aktivt gjennom hele prosjektforløpet, og var en erfarings- og verdimesig del av det feltet vi forsket på. Gjennom dette handlende perspektivet har vi valgt å plassere prosjektet innenfor en mer aksjonsrettet forskningstradisjon. Aksjonsforskning kjennetegnes av en deltakerorientert og demokratisk prosess (Tiller 2004). Hensikten er å utvikle kunnskap som kommer deltakerne til gode i deres daglige liv. Det handlende perspektivet var for oss et sentralt aspekt ved prosjektet og målet vårt var å være aktive og deltakende ledere i et nært samarbeid med de ansatte i barnehagen. Deltagerne i prosjektet hadde stor innflytelse på innholdet, og gjennom samtaler og møter med personalet ble prosjektet korrigert og evaluert underveis. Nærhet til deltagerne innebærer muligheten for å løfte frem pedagogiske spørsmål ut fra pedagogers, barns og foreldres erfaringer (Lunneblad 2006). Det ble derfor viktig for oss å få tak i foreldre, barn og personalets opplevelse og erfaringer som deltagere i dette prosjektet gjennom samtaler, observasjoner og memos, eller det vi har valgt å kalle praksisfortellinger. Praksisfortellinger er fortellinger som bygger på observasjoner, opplevelser og erfaringer fra yrkeslivet. Fortellinger er ikke en sann og objektiv fremstilling av virkeligheten, men en fortelling slik fortelleren opplever virkeligheten og gjengir den (Fennefoss & Jansen 2004).

For å belyse feltet og søke svar på vår problemstilling valgte vi en etnografisk tilnærming. Mangfoldet i datamaterialet som den etnografiske studien gir kan bidra til en økt forståelse for komplekse sosiale og kulturelle fenomen (jfr. Beach 1996, Atkinson & Hammersley 1994, Merriam

1998). Etnografi innebærer et studium av folks dagligliv over en lengre periode og krever at forskeren prøver å møte kulturen og menneskene på en best mulig åpen måte (Postholm 2010). Valget av en etnografisk tilnærming innebærer rom for fleksibilitet med hensyn til metodiske strategier og til et variert datamateriale. I dette prosjektet valgte vi å gjennomføre intervju (samtaler) med ansatte og foreldre i begynnelsen av prosjektet og ved prosjektets slutt samt å foreta videoobservasjoner av samlingene i barnehagen. I tillegg til samtaler med ansatte og foreldre, var deltakende observasjon og skriving av praksisfortellinger et viktig analysegrunnlag.

Intervju og observasjon

Intervju (samtaler) og observasjon er nært forbundet med hverandre innen kvalitativ metode og det er naturlig at disse metodene vil overlappe hverandre noe (Dalland 2007). For vår del innebar det at våre observasjoner dannet grunnlag for spørsmål til samtalene og motsatt, at perspektiver som kom frem under samtalene søktes utdypet gjennom observasjon. I etnografiske studier er forskeren ofte deltakende observatør. Som deltakende observatør vil man alltid være en del av den sosiale konteksten, men det vil variere hvor aktivt man deltar og om en vektlegger observatørposisjonen eller deltakerposisjonen (Nilsen 2001). Dette var noe vi ikke kunne planlegge i detalj på forhånd, og vi dro vekslers på ulike posisjoner gjennom hele prosjektperioden.

Foreldresamarbeid og dokumentasjon

I "Inn i Ringen" var foreldresamarbeid et viktig element i prosjektet. For at alle foreldrene skulle kunne delta og medvirke, ble det viktig å synliggjøre prosjektet på en slik måte at alle kunne få innblikk i det. Vi la derfor stor vekt på dokumentasjon gjennom å skrive praksisfortellinger, fotografere og filme samlingsstundene der barn og foreldre deltok. Dette i tråd med rammeplanen der det er lagt vekt på dokumentasjon i forhold til informasjon til foreldre og lokalmiljø om hva barn lærer og opplever i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2006: 49–50). Praksisfortellinger ble skrevet både underveis og i etterkant av prosjektet. Disse ble gjennomført med et forholdsvis bredt nedslagsfelt der fokus ble satt på den pedagogiske praksisen i barnehagen, inkludert oss selv som prosjektledere og deltakende observatører. Smidt og Kopart (1998: 70) skriver at fortelling om hverdagsepisoder som grunnlag for refleksjoner rundt observasjoner av barn vil kunne gjøre beskrivelsen mer presis og brukbar i det pedagogiske arbeidet. For oss var det å skrive praksisfortellinger en måte å få grep om våre egne

erfaringer i møte med praksisfeltet. Gjennom å dele disse erfaringene med hverandre åpnet vi opp for en refleksjon rundt vårt eget arbeid, våre roller som ledere for prosjektet og vårt møte med personale, foreldre og barna.

Åberg og Taguchi (2006) skriver om hvordan de ut ifra erfaringer med dokumentasjonsarbeid i barnehagen opplevde at foreldre fikk en ny interesse for det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Når de kunne få inn-syn i barnehagens hverdag på en ny måte, ble de praktiske tingene som for eksempel hva barna hadde spist ikke lenger like viktige, men spørsmål knyttet til det pedagogiske arbeidet fikk større betydning. Mye av dokumentasjonen i "Inn i Ringen" ble synliggjort gjennom en oppslagstavle i gangen i barnehagen. Siden mange av foreldrene hadde norsk som sitt andrespråk fikk bilder og video en sentral funksjon i møter med foreldrene. Bilder, tekst og video skapte et godt grunnlag for samtale mellom barn og foreldre, barn og barn og mellom foreldre og de ansatte ved avdelingen. På slutten av prosjektperioden spilte vi inn en cd i et profesjonelt lydstudio og lagde et tilhørende sanghefte, noe som også var med på å dokumentere prosjektet. Vi ville også gi barn, ansatte og foreldre noe de kunne ha glede over i lang tid fremover. Innspillingen av de 13 sangene, samt noen fortellinger fikk langt større betydning enn vi hadde trodd. I samtaler med foreldre og ansatte i etterkant av prosjektet ble vi fortalt at barna spilte cd-en svært ofte.

Sang og musikk som grunnlag for et inkluderende fellesskap

Ved å bruke sang og musikk i barnehagen kan man skape en arena hvor man kan oppleve et fellesskap der man er en del av et "inkluderende vi". Et fellesskap der man får prøve seg ut, synge og spille sammen, og møte ulike kulturelle tradisjoner. I barnehagen skal barnet gjennom gode dannelsesprosesser settes i stand til å håndtere livet ved at de utvikler evnen til å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og til å se seg selv som et verdifullt medlem av et større fellesskap (Kunnskapsdepartementet 10.01.2011). Dannelse må sees i relasjon til et kulturelt og sosialt fellesskap og til menneskeheten i sin helhet. Barns utvikling må ses i sammenheng med konteksten barnet lever i og forstås både som en individuell og kollektiv prosess, hvor barnet forholder seg aktivt til sine omgivelser, hendelser og samspillet med andre. Vi betrakter i likhet med Thomas Hylland Eriksen (2001) identitet som relasjonelt. Med det mener vi at identitet

dannes i møte med andre. Identitet handler ikke bare om hvem en er, men hvem en velger å være og hvilke sider en lever ut sammen med ulike mennesker. Identitetsdanning påvirkes også sterkt av tilskrivninger og forventinger fra andre. Tilhørighet til en sosial sammenheng avgrenser og gir mening til barns relasjoner. I barnehagen kan man gjennom musikk skape en kulturell ramme som gir form til barns selvopplevelse, en kontekst som de kan definere seg selv innenfor. Vi mener som Nerland at det er viktig for identitetsutviklingen at barn lærer å respektere andres musikalske preferanser og kulturelle posisjon, noe som vil stille krav til ansvarlighet og respekt overfor kollektivet man inngår i (Nerland 2004: 144). Det å skape gode arenaer for identitetsdanning i barnehagen henger sammen med å skape et fellesskap der man er en del av et ”inkluderende vi”. Å bruke sang og musikk egner seg godt i et pedagogisk arbeid i barnehagen med et slikt mål. I vårt prosjekt la vi vekt på å skape en ramme og et innhold i samlingene som gjorde at barna kunne få oppleve seg betydningsfulle og inkluderte i fellesskapet. Hver samlingsstund startet med en ”velkomstsang” der alle barnas navn ble sunget. Barna ble ønsket velkommen inn i ringen med en navnesang. Tanken bak dette var at barna skulle oppleve fellesskap og tilhørighet til gruppa ved at alle ble inkludert. Sangen handlet om å ønske hvert enkelt barn velkommen i ringen og å gi hverandre hånden som et tegn på det.

Det musikalske samspillet har mange likheter med det sosiale samspillet. Karakteristiske trekk i det vi definerer som et godt et sosialt samspill er ”inntoning” der man avstemmer seg til hverandre, lytting, turtaking, medvirkning og improvisasjon. Dette er elementer vi finner igjen i musikken. Musikk som en del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen vil derfor kunne bidra til å styrke det sosiale samspillet mellom barna, og mellom barn og voksne, og bidra til et inkluderende miljø. Dette var noe som helt klart kom til uttrykk gjennom denne enkle sangen. Vi observerte hvordan barna lyttet, tok imot og avstemte seg til hverandre, ventet på tur og således bidro til å inkludere hverandre i fellesskapet. Gjennom observasjoner av barna registrerte de ansatte og vi at barna brukte denne sangen og andre de hadde lært seg som en inngangsport til leken. Flere av barna som ifølge personalet ikke lekte sammen, inkluderte og inngikk i et sosialt samspill med hverandre til tross for ulik bakgrunn, alder og ulikt morsmål.

Knudsen (2008: 252) argumenterer for at det musikkpedagogiske arbeidet i barnehagen bør ta utgangspunkt i en grunnleggende antagelse om fellesstrekk i musikkens sosiale funksjon og potensial, istedenfor å fokusere på annerledeshet. For Knudsen dreier dette seg om å fokusere på

at barnehagen har en daglig praksis og en felles omgang med kulturuttrykk som konstituerer institusjonens egen felleskultur. Fokuset blir da å dyrke fram en samhandlingsbasert mikrokultur som er mer opptatt av det som skjer mellom aktørene "her og nå" enn hvorvidt et uttrykk representerer en sosial gruppe eller "merker" dem som er involverte i samhandlingen (Knudsen 2008: 260). I vårt prosjekt var det å bruke musikk som en arena for å skape et "inkluderende vi" hovedmålet, samtidig som vi også har ønsket å synliggjøre de ulike kulturene i barnehagen. Vi opplever imidlertid ikke dette som noen motsetning. Knudsen skriver at hans perspektiver heller ikke innebærer at man skal skrinlegge all musikk som smaker av nasjonal kultur, for til slutt å sitte igjen med en homogenisert, pregløs kultur. Det han argumenterer for er hvordan praktisk omgang med kulturelle uttrykk definerer referanser og former aktuelle betydninger (2008: 260). Vi mener at barn og foreldres møter med musikk fra ulike kulturer i barnehagen kan bidra positivt til barnas dannelse av identitet og til gjensidig anerkjennelse. Ved at barnets egen musikkbakgrunn betraktes som betydningsfull i barnehagen støttes barnets fortrolighet med egen kultur, noe som kan gi større rom for å søke fortrolighet med ulike kulturer.

I samtalene med foreldrene i forkant av vårt prosjekt, kom det frem at de ønsket større medvirkning i forhold til arbeidet i barnehagen. Flere påpekte viktigheten av at alle kulturene måtte synliggjøres. Den kurdiske kulturen var ifølge ansatte og flere av foreldrene så synlig og sterkt til stede i barnehagen at det kunne gå på bekostning av de andre. Ifølge en av foreldrene fikk kurdiske barn og foreldre mye oppmerksomhet fordi de dominerte i antall og fordi det var flere kurdere blant personalet. Den tamilske kulturen ble tatt frem som et eksempel på den som var minst synlig. Et mangfoldsperspektiv på flerkulturelt arbeid i barnehagen handler, som vi tidligere har nevnt, om å ivareta de mange kulturelle uttrykkene man finner i barnehagen og å inkludere alle. Det at det finnes voksne i barnehagen med minoritetsbakgrunn kan være en synlig anerkjennelse av mangfold (Gjervan, Andersen & Bleka 2006). Pedagogisk leder mente at hennes minoritetsspråklige bakgrunn gjorde at mange foreldre kunne identifisere seg med henne, fordi de visste at hun hadde samme erfaring og opplevelse som de hadde med hensyn til å ha minoritetsspråklig bakgrunn. Det er viktig at barn ikke skal stå alene i den prosessen det er å bringe inn ressurser og erfaringer i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka 2006). I vårt prosjekt ble de ansatte viktige støttespillere for barna gjennom bidrag og deltagelse i prosjektet.

At foreldrenes kulturbakgrunn betraktes som betydningsfullt i barnehagen kan gi barna trygghet til å åpne seg for ulike kulturer. I Rammeplanen står det at barnehagen har et spesielt ansvar for minoritetsspråklige foreldres mulighet til å forstå og gjøre seg forstått i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2006: 15). I barnehagen møtes ulike mennesker med et mangfold av kulturelle perspektiv, erfaringer og bakgrunner. ”Barns trivsel og følelse av tilhørighet henger nøye sammen med samarbeidsklimaet mellom foreldre og personalet” (Gjervan, Andersen & Bleka 2006: 99). Becher (2006) skriver i sin bok *Flerstemmig mangfold: samarbeid med minoritetsforeldre* med henvisning til Bø (2002) at ”Foreldre trenger å oppleve mening, ha innflytelse i kontakten med barnehage og skole (...). Anerkjennelse som væremåte er en viktig ’ingrediens’ på veien mot mening, innflytelse og støtte” (Becher 2006: 60). En måte å få innflytelse på kan være å etterspørre foreldres erfaringer og kunnskaper om sang og musikk fra eget hjemland. Ved å ta utgangspunkt i musikk fra alle kulturer som er representert i barnehagen kan man lage en arena der barn og foreldre kan presentere seg selv og sin bakgrunn på en positiv måte. Gjennom å dele musikk utvides kunnskapen vi har om hverandre, noe som berører holdninger og verdier hos den enkelte og som kan gi grunnlag for refleksjon og positiv egenvurdering.

I det globale samfunnet møtes ulike kulturer i større grad og på andre måter enn tidligere, derfor er det viktig at det innledes en dialog mellom kulturene allerede for barn i barnehagealder. Gjennom at barn får komme med spørsmål i møte med ulike musikkulturelle praksiser kan de få utviklet sin forståelse for kulturelle forskjeller. Knudsen (2008, 2010) argumenterer for to løsninger på praktisk pedagogisk musikkarbeid ut fra en flerkulturell orientering: Å utfordre forskjeller og å fokusere på fellesskap. For Knudsen dreier det seg om å styrke forståelsen av at forskjeller er sosiale konstruksjoner og derfor ikke kan tas for gitt, og at vi må våge å utfordre etablerte forestillinger om tradisjon og tilhørighet (2008: 258). Vi har ikke ønsket å påtvinge barna en tilhørighet til noen bestemt tradisjonsmusikk, men vi har spurt foreldrene om hvilken musikk barna hører på eller synger hjemme, for så å ta utgangspunkt i denne musikken i vårt prosjekt. Vi har ønsket å synliggjøre og anerkjenne alle barnas kulturbakgrunner, uten å sette kulturelle merkelapper på barna. Valget av musikken som ble brukt i prosjektet ble derfor foretatt fordi vi ikke ville dele ut kulturelle ”merkelapper” eller fremmedgjøre musikken til barna med minoritetsbakgrunn, men at vi ville synliggjøre mangfoldet.

Kasin (2010) problematiserer mangfoldsbegrepet i barnehagesammenheng. Han skriver at fokuset på barn når det gjelder kulturelt mangfold også kan være en avsporing. Barna kommer ikke til barnehagen som representanter for noe annet enn seg selv. ”Om man tenker kulturelt mangfold representert gjennom hvilke barn som samles i en barnehage, kan det innebære at en legger altfor stor ansvar på enkeltbarn” (s. 67). Kasin er bekymret for at barnehagen kan ende opp med å ha for mye fokus på enkeltbarn som representanter for et kulturelt mangfold, og for lite fokus på barn som enkeltindivider. En grunnleggende forståelse også i et mangfoldperspektiv må være at barna møtes som enkeltindivider i barnehagen.

I samsvar med Kasin (2010) sin problematisering av mangfoldsbegrepet, bør man i vår globaliserte verden der musikk har blitt tilgjengelig for oss på en ny måte, være forsiktig med å knytte tradisjonsmusikk i for sterk grad til minoritetsspråklige barns tilhørighet. Vi må, jamfør Knudsen (2008, 2010), våge å utfordre våre etablerte forestillinger om musikkultur og tilhørighet. Vi kan ikke uten videre ta for gitt at et barn med indisk bakgrunn vil føle noen som helst tilhørighet til klassisk indisk sitarmusikk eller etnisk norske barn til hardingfelemusikk. Velmente forestillinger fra pedagoger om å synliggjøre tradisjoner kan i verste fall virke mer stigmatiserende enn anerkjennende. Vi opplevde selv på kroppen hvordan man som velmenende pedagoger kan bli hengende etter i stivnede former. I en av samlingsstundene skulle en mor med kurdisk-tyrkisk kurmancî bakgrunn lære oss å danse. Hun spilte moderne tyrkisk musikk, men danset med utgangspunkt i tradisjonell tyrkisk stil. Vi var svært opptatt av å få alle barna til å danse slik som henne og vi ble stive og mest opptatt av å danse riktig. Den litt stive dansesekvensen forløste seg imidlertid da to gutter som hadde stått litt på sidelinjen kastet seg ut i dansen med hiphop stil. For disse barna var det ikke viktig om dansen var kurdisk-tyrkisk kurmancî eller hvilken tradisjonsmusikk den hadde opphav i. For barna opplevdes rytmen som noe man kunne danse hiphop til. For barna ble det derfor naturlig å kaste seg ut i dansen med å forsøke å snurre på hodet og gjøre andre bevegelser som de antakeligvis har sett i hiphop stilen, men som man også kan finne igjen i mer tradisjonelle danser. Kanskje kan denne spontane hiphop dansen også tolkes på bakgrunn av at man i moderne hiphop finner en global blanding av ulike tradisjonsmusikk.

Knudsen (2010) skriver at man i Norge har sett en omfattende satsning på bruk av musikk i arbeidet for å styrke integrering og bygge forståelse for innvandreres kultur. Han viser til evalueringer av flere omfattende musikkprosjekter og at de advarer mot overfladiskhet og ”kulturell kik-

king”. Kulturell kikking kan forstås som enkeltstående konserter og musikalske evenement der musikken ikke settes i en større sammenheng, noe som kan føre til fremmedgjøring og at musikk kan gjøres eksotisk uten at man får noen større forståelse for kulturelle sammenhenger. Evalueringene av musikkprosjektene (Knudsen & Berkaak 1998, Skylstad 1993) anbefaler å begynne med små barn, og å legge vekt på kontinuitet og aktiv deltakelse. Dette begrunnes med at barn lettest utvikler gruppefølelse og positive holdninger i forhold til andre ved å kjenne kulturen på kroppen og selv være deltagende. (Knudsen 2010: 253). Deltagelse i musikalsk samhandling har derfor vært sentralt i dette prosjektet, slik det også er det for Knudsen (2008: 261). Vårt fokus har vært på å lage en inkluderende musikkarena i barnehagens hverdag der barna har deltatt i musikalsk samhandling med utgangspunkt i kulturbakgrunnene som var representert i barnehagen. I den grad det er mulig bør man etter vår mening, i tråd med evalueringene utført av Knudsen og Berkaak (1998) og Skylstad (1993), etterstrebe en musikkpedagogisk praksis som involverer og engasjerer barn og foreldre utover enkeltstående musikkopplevelser. Vi mener imidlertid at en konsert kan være en meningsfull og god opplevelse for de som er tilstede og ha verdi i seg selv.

Det var flere utfordringer knyttet til vårt prosjekt. Ikke minst i forhold til informasjon til foreldrene, gjennomføring av intervju og innsamling av sanger. Språk var en utfordring i foreldresamarbeidet, og vi opplevde at mulighetene for å skaffe tolker til samtaler og å få dokumenter oversatt var svært tungvinte. Siden vi ikke var i barnehagen til daglig, var det en utfordring å få til møter med foreldrene. Hadde vi jobbet i barnehagen, ville nok innsamlingen av sanger og musikk vært enklere. Vi opplevde også en kjønnsforskjell i forhold til interessen for prosjektet. Når vi spurte fedrene om bidrag, ble vi ofte henvist til å kontakte mødrene.

Å samle inn sanger på de ulike språkene som var representert i barnehagen ble ikke så enkelt som vi hadde trodd på forhånd. Mange foreldre sa at de ikke husket noen sanger. Flere av foreldrene i barnehagen er første generasjons innvandrere i Norge med lang avstand til landene der de vokste opp, noe som kan bidra til at man glemmer sanger. Når det gjelder de kurmancî talende foreldrene kan dette også skyldes språkets undertrykte situasjon i Tyrkia. Vår utfordring med å samle inn barnesanger på de ulike språkene tilsier at det skulle vært gjort et liknende arbeid blant minoritetsbefolkningene i Norge som foreningen *Musikk fra livets begynnelse* har gjort for å samle inn norske barnesanger, rim og regler og videreføre disse tradisjonene.

En annen utfordring med å gjennomføre et slikt prosjekt handler om å forankre det på en slik måte at både barn, foreldre og ansatte føler at de medvirker og er delaktige. Fornyelser man ønsker å introdusere, må konkurrere med, erstatte eller på annen måte modifisere de hverdagsteorier som allerede finnes (Bruner 1997). Ifølge Schein er endringer mulig hvis organisasjonen er ”myket opp” og innstilt på endringer, noe som kan komme som en følge av ytre forhold eller fordi interne krefter virker i retning av endring (Schein 1987). Selv opplevde vi litt motstand i begynnelsen av prosjektet, noe vi mener kan knyttes til en følelse av å bli vurdert av andre som kom utenifra. Pedagogisk leder uttrykte dette på følgende måte:

Jeg kjenner at jeg stresser litt med min rolle overfor dere. Jeg vil at barna skal sitte når dere skal ha samling. Det blir jo mange reaksjoner og glede når dere kommer i barnehagen og de kan derfor bli litt urolig. Vi håper at dere synes det er en fin barnegruppe og at de ikke har vært altfor urolige. Noen av oss ansatte var litt skeptiske i starten da dere skulle komme inn og observere. Det var litt uvant å bli filmet i starten, men etter hvert ble man så vant til det at man ikke tenkte mer over det.

Som det kommer fram i sitatet opplevde imidlertid pedagogisk leder at skepsisen til å bli observert ble mindre i løpet av prosjektet. Å få til et godt samarbeid i et slik prosjekt som ”Inn i Ringen” handler om tillitt, noe som det trengs tid for å etablere. Det at prosjektet pågikk over en lengre tidsperiode gjorde at man fikk en felles forankring og forståelse for hverandres perspektiver på arbeid med barn og foreldre i barnehagen.

Avslutning

I denne artikkelen har vi med bakgrunn i prosjektet ”Inn i Ringen” beskrevet hvordan man gjennom sang og musikk kan skape et inkluderende fellesskap i en flerkulturell barnehage, og fremme et mangfoldsperspektiv på arbeidet i barnehagen der et ”felles vi” skapes med utgangspunkt i alle barnas kulturelle bakgrunn. Med postkolonial teori som grunnlag og med mål om å utfordre etablerte forestillinger om musikkultur og tilhørighet knyttet til tradisjonsmusikk, har vi drøftet utfordringer ved bruk av musikk som ramme for et pedagogisk prosjekt i en flerkulturell barnehage. Gjennom prosjektet ”Inn i Ringen” opplevde vi at sang og musikk skapte gode arenaer for synliggjøring og anerkjennelse av det kulturelle mangfoldet

som fantes på avdelingen og i barnehagen for øvrig. Prosjektet har ifølge de ansatte gitt dem et positivt løft i forhold til videre arbeid i barnehagen. Som initiativtakere og ledere for prosjektet har vi fått mye verdifull erfaring. Prosjektet bidro også til utveksling av kunnskap og erfaring mellom høgskolen og praksisfeltet, ved at vi som ansatte ved høgskolen fikk en nærmere forståelse av praksisfeltet og ved at de ansatte i barnehagen fikk nye ideer til det pedagogiske arbeidet.

Litteratur

- Andersen, C. 2002. *Verden i barnehagen. Dekonstruksjoner i lys av postkolonial teori*. Oslo: HiO. Hovedfagsrapport nr 18.
- Atkinson, P. & Hammersley, M. 1994. Ethnography and participant observation. I: Denzin, N. & Lincoln, Y., red. *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Beach, W.A. 1996. *Conversations about Illness: Family Preoccupations with Bulimia*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Becher, A. A. 2006. *Flerstemmig mangfold: Samarbeid med minoritetsforeldre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bruner, J. 1997. *Utdanningskultur og læring*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Bø, I. 2002. *Foreldre og fagfolk 2*. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. 2007. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal forlag.
- Eriksen, T. H. 2001. *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fennefoss, A. T & Jansen, K. 2004. *Praksisfortellinger – på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Foucault, M. 1972. *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon.
- Foucault, M. 1980. *Power/Knowledge*. Brighton: Harvester Press.
- Gandhi, L. 1998. *Postcolonial Theory: A Critical Introduction*. New York: Columbia University Press.
- Gjervan, M., red. 2006. *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Gjervan, M., Andersen, C & Bleka, M. 2006. *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.
- Hjelde, I. 2006. *Eurosentrisme i sosiologien*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.
- Kasin, O. 2010. Kultur som mangfold og enfold i barnehagen. *Nordisk Barnehageforskning* 3(2).
- Kibsgård, S. & Husby, O. 2009. *Norsk som andrespråk: barnehage og barnetrinn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Knudsen, J. S. 2008. Forskjeller og fellesskap – musikk med små barn i et flerkulturelt perspektiv. I: Otterstad, A. M., red. *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold – fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Knudsen, J. S. 2010. Musikkulturelt mangfold – forskjeller og fellesskap. I: Sætre, J. H. & Salvesen, G., red. *Allmenn musikkundervisning*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.
- Knudsen, J. S. og Berkaak, O. A. 1998. *Følg tonen verden rundt! Prosjekt flerkulturelle musikkforsøk i Akershus: Evalueringsrapport*. Oslo: Akershus fylkeskommune.

- Kunnskapsdepartementet. 2006. *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo.
- Kunnskapsdepartementet. (10.01.2011) *Forskrift om endring i forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Lastet ned fra <http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?xdoc=/for/ff-20110110-0051.html>
- Lunneblad, J. 2006. *Förskolan och mångfalden. En etnografisk studie på en förskola i ett multietnisk område*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Merriam, S. B. 1998. *Qualitative Research and Case Study Applications in Educations*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Nerland, M. 2004. Musikkpedagogikken og det musikk-kulturelle mangfoldet. I: Johansen, G. Kalsnes, S. & Varkøy, Ø., red. *Musikkpedagogiske utfordringer*. Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- Nilsen, R. D. 2001. *Livet i barnehagen. En etnografisk studie av sosialiseringprosessen*. Dr.polit. avhandling. Trondheim: Norsk senter for barneforskning, NTNU.
- Postholm, M. B. 2010. *Kvalitativ metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rhedding-Jones, J. 2005. *What is Research? Methodological Practices and New Approaches*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Said, E. W. 1978. *Orientalism: Western Representation of the Orient*. Harmondsworth: Penguin.
- Schein, E. H. 1987. *Organisasjonskultur- og ledelse. Er kulturendring mulig?* Oslo: Mercuri media forlag
- Seeberg, M. L. 2003. *Dealing with difference: two classrooms, two countries: a comparative study of Norwegian and Dutch processes of alterity and identity, drawn from three points of view*. NOVA-Rapport 18/2003 Oslo: Norwegian Social Research.
- Skylstad, K. 1993. *Klangrikt fellesskap*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Smidt, S. & Kopart, H. 1998. *Iagttagelse og fortælling: pædagogisk iagttagelse og beskrivelse af børn*. København: Forlaget Børn & Unge.
- Tiller, T. 2004. *Aksjonsforskning i skole og utdanning*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Trondheim Kommune. (2011, 3. Februar). Lastet ned fra <http://www.trondheim.kommune.no/attachment.ap?id=35320>
- Winther Jørgensen, M & Phillips, L. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Åberg, A. & Taguchi, H. L. 2006. *Lyttende pedagogikk – etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Mirjam Dahl Bergsland
Dronning Mauds Minne-Høgskolen
Thoning Owesens gt 18
NO-7044 Trondheim, Norge
e-post: mdb@dmmh.no

Knut Kvaran
Dronning Mauds Minne-Høgskolen
Thoning Owesens gt 18
NO-7044 Trondheim, Norge
e-post: knk@dmmh.no